

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН
КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН**

Рита Рахмановна Карасартованын кайрылуусуна байланыштуу «Кыргыз Республикасынын Президентин жана Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин депутаттарын шайлоо жөнүндө» Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын 1-беренесинин 26-пунктунун «б» пунктчасынын конституциялуулугун текшерүү жөнүндө иш боюнча өндүрүштү токтотуу жөнүндө

АНЫКТАМАСЫ

2019-жылдын 12-сентябры

Бишкек шаары

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы: төрагалык кылуучу - судья К.А. Дуйшеев, судьялар К. Абдиев, Ч.А. Айдарбекова, М.Ш. Касымалиев, К.М. Киргизбаев, Э.Т. Мамыров, А.О. Нарынбекова, Э.Ж. Осмонбаев, Ч.О. Осмонова, Ж.И. Саалаевдин курамында, сот отурумунун катчысы Н.А. Кененсариеванын катышуусунда «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» конституциялык Мыйзамдын 41-беренесинин 1-бөлүгүнүн 3-пунктун

жетекчиликке алып, Рита Рахманова Карасартованын өкүлдөрү Айнура Мусаевна Осмоналиеванын жана Бектур Камильевич Осмонбаевдин «Кыргыз Республикасынын Президентин жана Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин депутаттарын шайлоо жөнүндө» Кыргыз Республикасынын 2017-жылдын 5-июнундагы № 96 конституциялык Мыйзамына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын 1-беренесинин 26-пунктунун «б» пунктчасынын конституциялуулугун текшерүү жөнүндө иш боюнча өндүрүштү токтотуу жөнүндө өтүнүчтү соттук отурумда карап чыкты.

Т А П Т Ы:

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына 2019-жылдын 13-мартында Р.Р. Карасартованын «Кыргыз Республикасынын Президентин жана Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин депутаттарын шайлоо жөнүндө» Кыргыз Республикасынын 2017-жылдын 5-июнундагы № 96 конституциялык Мыйзамына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын 1-беренесинин 26-пунктунун «б» пунктчасы Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 2-беренесинин 4-бөлүгүнө, 52-беренесинин 1-бөлүгүнүн 2-пунктуна карама-каршы келет деп таануу жөнүндө өтүнүчү келип түшкөн.

Арыздануучунун өтүнүчүнөн келип чыккандай, талашылып жаткан ченем «Кыргыз Республикасынын Президентин жана Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин депутаттарын шайлоо жөнүндө» Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын Кыргыз Республикасынын Президенти кызмат ордуна талапкерлердин шайлоо фондунун жумшалуучу чыгымдарынын чектелүү суммасын аныктаган 54-беренесинин 3-бөлүгү күчүн жоготту деп тааныган. Ушуга байланыштуу, арыздануучунун пикири боюнча, талапкердин шайлоо фондунун чектелүү

суммасынын болбогондугу башка талапкерлер жанында ири финансы каражаттарына ээ болгон талапкерлер натыйжада жарандардын эркин билдирүүсүнө таасирин тийгизе ала турган кырдаал түзүлүп калды дейт.

Кайрылуунун субъекти жогоруда белгиленген чектөөнүн болбогондугу шайлоолордун эркин өткөрүлүшүнө терс таасирин тийгизип, талапкерлердин теңдигин бузат деп көрсөтүүдө. Шайлоо укугунун принциптери жарандарды шайлоонун жана мамлекеттик бийлик органдарына жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарына шайлануунун конституциялык укуктары бүткүл укуктук жөнгө салуу механизминде таянган негизги башаттарды белгилейт. Алар шайлоолор жөнүндө мыйзамдардын негизи гана болбостон, шайлоочулардын, талапкерлердин, саясий партиялардын, шайлоо комиссияларынын жана жарандардын шайлоо укуктарын жүзөгө ашырууга жана коргоого байланыштуу мамилелердин укуктук жөнгө салынуусунун артыкчылыктары жөнүндө күбөлөндүргөн шайлоолордун башка катышуучуларынын аракеттеринин мыйзамдуулугунун жана укуктук ченемдүүлүгүнүн башкы критерийи болуп саналат.

Р.Р. Карасартова белгилегендей, шайлоо укуктары Кыргыз Республикасынын Конституциясында жана Кыргыз Республикасынын шайлоо тутумунун негизги принциптерин орноткон шайлоолор жөнүндө Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында юридикалык жактан чагылдырылган. Ошентип, шайлоо тутумунун негизги принциби солгун жана жигердүү шайлоо укугунун жүзөгө ашырылуусуна бирдей таандык болгон тең шайлоо укугунун принциби болуп саналат. Бул принцип, анын пикири боюнча, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 2-беренесинин 4-бөлүгүндө жана 52-беренесинин 1-бөлүгүнүн 2-пунктунда чагылдырылган, ага ылайык Конституцияда жана мыйзамдарда белгиленген тартипте шайлоолор эркин болуп саналат; Жогорку Кеңештин, Президенттин депутаттарын, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын депутаттарын шайлоо жалпы шайлоого тең жана жабык добуш берүүдө түздөн-түз шайлоо укугунун негизинде өткөрүлөт; ар бир жаран шайлоого

жана мамлекеттик бийлик органдарына жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарына шайланууга укуктуу. Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 2-беренесинин 2-бөлүгү Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 52-беренесинин 1-бөлүгүнүн 2-пункту өз ара байланышта шайлоолор процессинде талапкерлердин жана саясий партиялардын теңдигинин принцибинин туунду принцибин жаратууда. Бул принциптин жүзөгө ашырылуусу бардык жарандар жана саясий партиялар үчүн мамлекеттик бийлик органдарына жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарына, ошондой эле ушул мүмкүндүктөрдү жүзөгө ашыруунун мамлекеттик кепилдиктерин түзүүдө бирдей укуктук шарттардын шайлоо мыйзамдарында орнотулушу менен камсыз кылынат. Шайлоолордо Кыргыз Республикасынын Президенттигине болгон бардык талапкерлерге бирдей укуктар жана милдеттер берилет, ошондой эле талапкерлердин укуктарынын бирдейлигин камсыз кылууга багытталган белгилүү милдеттер же чектөөлөр тагылат. Мындай маанилүү жана натыйжалуу чектөөлөрдүн бири болуп талапкердин шайлоо фондунун максималдуу суммасын чектөө болуп саналат, жарандардын эркин билдирүүгө акчалай таасир этүү тобокелчилигин болушунча азайтууга жол берет.

Ушуга байланыштуу, кайрылуунун субъекти талашылып жаткан ченем менен Кыргыз Республикасынын Конституциясынын жогоруда көрсөтүлгөн ченемдерин бузуп, Кыргыз Республикасынын Президенти кызмат ордуна талапкердин шайлоо фондунун максималдуу суммасын белгилеген жобо күчүн жоготту деп таанылган, аны менен талапкерлердин шайлоо укуктарынын теңдигинин тобокелчилиги жана шайлоолор процессине чексиз финансылык таасир этүү мүмкүндүгү түзүлөт деп эсептейт. Шайлоо фондунун суммасынын кандайдыр бир чегининин болбогондугу ниети таза эмес талапкер башка талапкерлерге салыштырмалуу өзүнүн финансылык абалынын артыкчылыгынан пайдаланып, саны жагынан көп шайлоочулар менен үгүт иштерин жүргүзүүгө келишимдерди түзүп, алардын көрсөткөн

кызматтарын шайлоо фондунан төлөп берип, шайлоочуларды каймана жол менен сатып алып, натыйжада жарандардын эркин билдирүүсүнүн жана шайлоолордун жыйынтыктарынын бурмаланышына алып келиши мүмкүн.

Баяндалганды эске алуу менен, арыздануучу талашылып жаткан ченемди Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келет деп таанууну суранган.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2019-жылдын 19-апрелиндеги аныктамасы менен Р.Р. Карасартованын өтүнүчү өндүрүшкө кабыл алынган жана Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын отурумунда ишти кароо үчүн 2019-жылдын 16-октябры белгиленген.

Ошону менен бирге, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын отурумунда ишти кароого чейин «Кыргыз Республикасынын Президентинин жана Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин депутаттарынын шайлоолору жөнүндө», «Кыргыз Республикасынын референдуму жөнүндө» конституциялык мыйзамдарга өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын 2019-жылдын 8-августундагы № 116 конституциялык Мыйзамы менен талашылып жаткан ченемдин жокко чыгырылышына байланыштуу 2019-жылдын 6-сентябрында арыздануучунун өкүлдөрүнөн иш боюнча өндүрүштү токтотуу жөнүндө өтүнүч келип түшкөн.

«Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын 32-беренесинин 2, 4-бөлүктөрүнө ылайык тараптар өз ишин жеке же өздөрүнүн өкүлдөрү аркылуу алып барууга жана өтүнүч билдирүүгө, берилген өтүнүчтөр боюнча өз пикирин айтууга укуктуу.

Жогоруда көрсөтүлгөн конституциялык Мыйзамдын 41-беренесинин 1-бөлүгүнүн 3-пунктуна ылайык, эгерде конституциялуулугу талашылып

жаткан акт ишти даярдоо же кароо процессинде жокко чыгарылса же ал күчүн жоготсо, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы ал иш боюнча өндүрүштү токтотот.

Жогоруда баяндалгандын негизинде, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын 32-беренесинин 2, 4-бөлүктөрүн, 41-беренесинин 1-бөлүгүнүн 3-пунктун жана 2 бөлүгүн, 46, 47, 51-беренелерин жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

А Н Ы К Т А Д Ы:

1. Рита Рахмановна Карасартованын кайрылуусуна байланыштуу «Кыргыз Республикасынын Президентин жана Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин депутаттарын шайлоо жөнүндө» Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын 2017-жылдын 5-июнундагы № 96 конституциялык Мыйзамынын 1-беренесинин 26-пунктунун «б» пунктчасынын конституциялуулугун текшерүү жөнүндө иш боюнча өндүрүш токтотулсун.

2. Аныктама акыркы, даттанууга жатпайт жана кол коюлгандан тартып күчүнө кирет.

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН
КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫ**